

■ УДК 27-274.2-277.2:130.2

Г. Д. Панков, доктор філософських наук, професор, Харківська державна академія культури, м. Харків

ПОКАЯННА МОЛИТВА В ІНТЕРПРЕТАЦІЇ «ФІЛОСОФІЇ ЖИТТЯ» ЯК ГЕРМЕНЕВТИЧНОГО ПРОЕКТУ

Ґрунтуючись на інтерпретації тексту Великого покаянного канону Андрія Критського, висвітлено герменевтичний потенціал «філософії життя» як стратегії культурологічного вивчення текстів релігійної культури. Основою дослідження є культурологічний підхід, у системі якого поєднуються екзистенційний, аксіологічний та семіотичний методи аналізу в їхньому органічному базуванні на принципах осмислення культури В. Дільтеєм і його послідовниками.

Ключові слова: інтерпретація, герменевтика, «філософія життя», молитва, екзистенціал, цінності, значення.

Г. Д. Панков, доктор философских наук, профессор, Харьковская государственная академия культуры, г. Харьков

ПОКАЯННАЯ МОЛИТВА В ІНТЕРПРЕТАЦИИ «ФИЛОСОФИИ ЖИЗНИ» КАК ГЕРМЕНЕВТИЧЕСКОГО ПРОЕКТА

Основываясь на интерпретации текста Великого покаянного канона Андрея Критского, освещается герменевтический потенциал «философии жизни» в качестве стратегии культурологического изучения текстов религиозной культуры. Основой исследования является культурологический подход, в системе которого сочетаются экзистенциальный, аксиологический и семиотический методы анализа в их органической опоре на принципах осмысления культуры В. Дильтеем и его последователями.

Ключевые слова: интерпретация, герменевтика, «философия жизни», молитва, экзистенциал, ценности, значения.

G. D. Pankov, Doctor of Philosophical Science, Professor, Kharkiv State Academy of Culture, Kharkiv

THE PRAYER FOR ABSOLUTION IN THE INTERPRETATION OF “PHILOSOPHY OF LIFE” AS A HERMENEUTIC PROJECT

Based on the interpretation of the Great Canon of Repentance by Saint Andrew of Crete, the hermeneutic potential of the “philosophy of life” is presented as a strategy for cultural studies of the texts of religious culture. The research is based on the culturological approach, in the system of which existential, axiological and semiotic methods of analysis are combined in their organic support on the principles of comprehending the culture by W. Dilthey and his followers.

Keywords: interpretation, hermeneutics, “philosophy of life”, prayer, existential, values, meanings.

Постановка проблеми. Визначена проблема свідчить про поєднання в єдиному дослідному полі двох дискурсивних практик — релігійної, вираженої в молитовній культурі, і герменевтичної, яка орієнтує дослідника на

інтерпретацію текстів замість реєстрації та опису даних, що містяться в них. У цій статті таке поле становить культурологічне осмислення молитви із залученням «філософії життя» як однієї з видатних стратегічних установок у світовій герменевтичній практиці. Долучення до культурологічного обігу молитви як об'єкта інтерпретації, а також «філософії життя» як метамови аналітичної процедури набуває актуальності в трьох основних аспектах — культурно-релігійному, герменевтичному й культурологічному. У першому випадку актуалізується розуміння молитви як значення її осмислення в контексті порушення питання про культурну творчість (її механізми й результати). У другому випадку актуалізується значення інтерпретації в системі культурологічної аналітики даних релігійної культури. У третьому — значення культурології як сфери застосування герменевтичних можливостей в осмисленні релігійної культури.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Найширше висвітлення феномену молитви простежується в християнській думці, для якої характерні апологетико-аналітичний і повчальний підходи відповідно до теологосотеріологічного завдання (єпископ Варнава Беляєв, 2009; Іоан Лествічник, 2007; Ісаак Сірін, 2010; архієпископ Лука Войно-Ясенецький, 2006, 2007) та ін.). Філософське осмислення молитви в традиції ісіхастської антропології чітко представлено дослідженнями П. Б. Сержантова (2010), С. С. Хоружего (2012), Г. Д. Панкова (2011, 2016). Однак не виявлено інтерпретації молитви в дискурсі «філософії життя» у культурологічній та релігієзнавчій дослідницьких практиках.

Мета статті — вивчити герменевтичні можливості «філософії життя» в культурологічному осмисленні молитви.

Об'єкт дослідження — молитва як культурний феномен. Предмет дослідження — молитва в контексті герменевтики «філософії життя». Емпіричною базою дослідження слугуватиме покайний канон преподобного Андрія Критського, зміст якого базується на проблемі каяття грішника перед Богом.

Виклад основного матеріалу дослідження. Запропонована «філософією життя» методологія гуманітарних дисциплін ґрунтується на категорії життя як смислового ядра дослідницької практики. Життя відіграє роль універсального цілого, до якого належать різноманітні прояви буття людини, суспільства, культури як окремих елементів. Значення кожного елементу життя органічно пов'язується з усією життєвою системою та визначається стосовно загального життєвого контексту. В. Дільтей (1995), один з фундаторів «філософії життя», зазначав, що значимість, яку отримують факти, зростають з самого життя, а не відповідно до інтелектуального ставлення до тієї чи іншої події.

Розмежування «філософією життя» інтелектуального й життєвого значень різноманітних суспільних явищ зумовлене ключовою настановою розглядати життя в його цілісності, що має у своєму складі не тільки інтелектуальний, але й емоційно-вольовий аспект. Обидва зазначені чинники

об'єктивуються у внутрішньому просторі тексту в тісній і нерозривній єдності з об'єктивуванням життєвого досвіду людини.

Таким чином, «філософія життя» зацентрована на багатому життєвому змісті об'єктів гуманітарних наук, на відміну від об'єктів природознавства, і запропонувала оригінальну герменевтичну стратегію, спрямовану на реконструкцію в текстах людського життєвого досвіду. Усе вищевикладене свідчить про доцільність розуміння молитовних текстів як проєкції ставлення людей до певної життєвої ситуації, виражене в значеннях культурних традицій.

Вивчення канону преп. Андрія Критського дозволяє виявити в його змісті трипланову структуру — екзистенційний, аксіологічний і семіотичний аспекти. Екзистенційний порушує питання про молитву з точки зору її розуміння в якості життєвого досвіду індивіда й спрямовує інтерпретатора на з'ясування екзистенціалів — глибинних сторін людського існування. Зацікавленість з'ясуванням екзистенціального плану молитви орієнтує інтерпретатора на використання напрацьовань екзистенціальної філософії як інтелектуального носія «філософії життя».

Аксіологічний аспект актуалізує питання про цінності культури й спрямовує інтерпретатора на осмислення ціннісного змісту молитовних текстів, використовуючи досягнення в галузі аксіологічної аналітики. Цей підхід інтерпретатор використовує в ситуації його зумовленості ідеями «філософії життя», що дозволяє виявити в цінностях «відбитки» життєвого досвіду окремого індивіда й людських спільнот. Ця обставина означає органічний зв'язок цінностей з екзистенціалами: кожен екзистенціал сповнений певного ціннісного змісту, водночас як немало значущих у життєвому досвіді людини цінностей засвідчують своїм феноменом власний екзистенціальний зміст.

Семіотичний аспект актуалізує питання про знаковий зміст культури, за допомогою якого виражається життєвий досвід індивіда в єдності його екзистенційного й ціннісного змістів. Тому семіотичний аналіз молитви корелює з екзистенційним і аксіологічним аналізом тексту. У зазначеній кореляції знаки молитовних текстів не тільки здатні сприйматися в значенні «відбитків» тих чи інших проявів життєвої ситуації людини, але й у значенні їхньої конструктивної ролі у створенні текстових ситуацій, що демонструють життєвий досвід.

Таким чином, запропонована в цій статті герменевтична комбінаторика в осмисленні покаянної молитви становить органічну єдність екзистенціального, аксіологічного й семіотичного підходів, що ґрунтується на «філософії життя», обраної інтерпретатором як методологічний базис цього дослідження.

Назва аналізованого твору «Великий покаянний канон преподобного Андрія Критського» зумовлює герменевтичну ситуацію передрозуміння, що орієнтує увагу інтерпретатора на значення гріха як предмета осмислення в змісті цього тексту. Акт каяття в гріхах є станом критичної самосвідомості, що концентрується навколо «гріховного я». Складається ситуація, згідно

з якою свідомість індивіда повстає проти його порочної самоті, залишає його «територію» і дотримує позиції зовнішнього критика, картає самість і водночас спонукає її стати на шлях духовного очищення й виправлення.

На початку п'ятої пісні Понеділка знаходимо такий вислів: «Вночі життя моє преідох присно, тьма бо бысть, и глубока мне мгла, ноць греха» (2010). Співвіднесення наведеного фрагменту з текстом як елементу з цілим дозволяє розглядати покаяння як критичну аналітику життя, у якій гріх відіграє роль оціночної позиції. На основі значення гріха формується критична оціночна ситуація, що містить споріднені метафори: ніч, тьма, імла. Наведене висловлювання виражає не тільки критичне осмислення життя, але й переживання індивідом, котрий кається, свого прожитого життя. Як ми наочно переконуємося, висловлювання, яке розглядається, засвідчує єдність переживання й мислення як двох взаємопов'язаних факторів об'єктивзації в тексті життєвого досвіду людини. Саме на такому підході до інтерпретації тексту базується герменевтичний проєкт «філософії життя».

У покаянному каноні переживання стану гріха насичене яскравими експресіями, що проявляються в оціночних судженнях, на кшталт «окаянного життя мої діяння», «прокажена душа». «Раздрах ныне одежду мою первую, юже ми изтка Зиждитель изначала, и оттуда лежу наг. Облекохся в раздранную ризу, юже изтка ми змий советом, и стыжуся. Слезы блудницы, Щедре, и аз предлагаю; очисти мя, Спасе, благоутробием Твоим. Воззрех на садовную красоту и прельстихся умом: и оттуда лежу наг, и срамлюся» (2010). Процитований вислів дозволяє долучити до інтерпретації тексту напрацювання «філософії травми» (або «антропології травмованого суб'єкта») як різновиду екзистенціальної філософії, у якій травма розглядається в ролі екзистенціала. Р. Бернет зазначає в праці «Травмований суб'єкт» (2014), що під травмою прийнято розуміти подію, зустріч суб'єкта з тим, що йому абсолютно чуже, але що, однак, зачіпає до самої суті його ідентичності, а травмуюча подія трактується як «шок, викликаний зустріччю з чимось настільки далеким і настільки незбагненим, що воно виводить суб'єкта з гри». У релігійній думці таким «чужим іншим» вважається гріх як джерело духовної травми, пережитої свідомістю. Переживання гріха є переживанням набутої індивідом чужості його природі. Воно зумовлює прагнення відкинути гріх як чуже природі особистості, яка розуміється як «образ» Бога. Акти переживання гріха проєктуються в релігійній творчості, результатом якої є тексти з покайнними молитвами. Ці тексти демонструють образ травмованого суб'єкта, котрий глибоко переживає духовну травму гріха як прояв особистого життєвого досвіду.

Переживання одержимістю людини гріхом означає переживання загрози падіння душі як втрати стану «образу Божого». Душа, що ухилилася від волі Бога, втратила свою колишню красу й одяглася в «розідрану ризу», виявилася блудницею та оголила свою духовну наготу, прирікши себе на неминучу ганьбу. Викладена художньою мовою ситуація в перекладі на мову філософської антропології означає усвідомлення загрози розпаду ідентичності як прояву руйнівної дії травми. Наголошуючи на значенні загрози —

стимулу до виживання суб'єкта, Р. Бернет (2014) пояснював: «Під загибеллю ми розуміємо тут не фізичну смерть індивіда, а загрозу суб'єктивній ідентичності, що внаслідок не залежить від самого суб'єкта, отже, і травмуючої події». Загроза життєвому існуванню спонукає індивіда чинити опір їй. У зазначеному контексті покаянню молитву доречно розцінити як перешкоду загрозі розпаду сакральної ідентичності. Відповідно до цієї обставини, травма оцінюється в ролі стимула до духовної діяльності, а також екзистенційного фактора конструювання артефактів релігійної культури, зокрема йдеться і про покаянню молитву.

У християнському менталітеті загроза деперсоналізації (розпаду цілісності особистості) доповнюється есхатологічною загрозою, яка визначає кінцеву долю душі грішника у вічному пекельному перебуванні. Усвідомлення цієї перспективи викликає у свідомості стан тривоги як екзистенційного акту. «Приближається, душе. Конец, приближается, и нерадиши, ни готовишися; время сокращается: восстании, близ при дверях Судия есть. Jako соние, jako цвет, время жития течет: что всеу мятется?» — попереджає автор Великого покаянного канону (Критський, 2010). Попередження про майбутній Страшний суд супроводжується викриттям індивіда в житті суттєвими цінностями. Життя як «мятение всеу» являє собою вид аскетичної оцінки повсякденного життя людини. Ця оцінка зумовлена інтенцією свідомості в напрямі есхатологічного майбутнього й водночас оцінкою гріховного минулого та сьогодення з позиції такого майбутнього, що становить загрозу для людини. У попередженні про майбутню остаточну долю суттєво акцентується на плинності часу, який з кожною миттю скорочується та його перебіг позначається метафорами короткочасного сну й цвітіння, що відбувається в природі. Тривога автора як глибинне переживання екзистенції об'єктивовано в тексті молитовного канону. Аналогічні ситуації тривоги в досліджуваному тексті трапляються часто. «Огнь от Господа иногда Господь одождив, землю содомскую прежде попали. На горе спайся, душе, якоже Лот оный, и в Сигор угонзай. Бегай запаления, о душе, бегай содомского горения, бегай тления Божественного пламене» (Критський А., 2010).

Проте заклик до втечі від божественного гніву не слід розглядати як пасивний акт уникнення небезпеки, яка загрожує людині. Тривога в екзистенційному дискурсі спрямовується не на панічну реакцію свідомості адресата, а на здатність активно протистояти загрозі. У тексті канону зазначається, що біблійний Лот втік від Содому, виконуючи волю Бога, тому його втечу правомірно тлумачили як звернення до божественного слова з метою радикального розриву усталеного зв'язку з гріхами. Фраза «бегай от геенского огня, отступивши злых твоих» (Критський, 2010) орієнтує індивіда на моральну діяльність як умову, що дозволяє уникнути есхатологічної загрози. Таким чином, утечу від караючого божественного правосуддя слід розуміти як виконання морального закону, що виражає волю Бога й забезпечує людині фінальне благо.

Щоб унеможливити себе від загрози, перед людиною постає вибір двох стратегічних шляхів: або сховатися від загрозової сили, або звернутися до

її заступництва. Якщо загрозливою силою визнається всемогутній і всюдисущий Бог, від Правиди якого нікуди не сховаєшся, найоптимальнішим шляхом забезпечення слугуватиме Божественне заступництво. «Помощник и Покровитель бысть мне во спасение, Сей Мой Бог, и прославию Его, Бог Отца моего, и вознесу Его: славно бо прославися» (Критський, 2010). Наведені слова становлять ірмос першої пісні Великого покаянного канону. Ірмосом називається перша строфа кожної пісні канону, у якій прославляються будь-яка подія або священна особа. Тому в контексті ірмосу сенс викладених вище слів означає маніфест сповідання віри. Але водночас згаданий маніфест проєктує маніфест життя, у якому чітко декларується усвідомлення індивідом свого буття під заступництвом Бога.

Після ірмоса подано текст зі змістом каяття: «Откуда начну плакати окаяннаго моего жития деяний? Кое ли положу начало, Христе, нынешнему рыданию? Но яко Благоутробен, даждь ми прегрешений оставление. Гряди, окаянная душе, с плотию твоею, Зиждетелю всех исповеждься, и останися прочее прежнего безсловесия, и принеси Богу в покаяние слезы» (Критський, 2010). У контексті християнської антропології покаяння виконує функцію суттєвого духовного фактора оптимальних відносин людини з Богом, умови покровительства людини Богом, а також сили, яка очищає душу від гріха й вивищує особистість. Однак покаянний канон особливо вказує на значення саме слізного каяття, посилюючи його експресивний зміст за допомогою слова «ридання». Цінність покаянних сліз підвищується до добровільної та безкорисливої жертви, яка приноситься Богові як дарунок. Сльозам, принесеним Богові, надають значення чистоти й глибини: «Слезы, Спасе, очию моею, и из глубины въздыхания чистоте приношу, вопиющу сердцу: Боже, согрших Ти, очисти мя» (Критський, 2010).

Описане в молитовному каноні приношення Богові сліз є актом дарування, що спрямовує інтерпретатора на використання «антропології дару» як методу герменевтичної процедури. У зазначеному контексті покаяння як акт дарування з глибини душі доцільно розглядати як екзистенційний акт, а слези — як прояв екзистенційного поривання. Тому призначений Богові дар сліз вказує на дар душевного поривання як духовного акту. Однак слези розглядаються не тільки даром Богові грішником, котрий кається, але також даром Бога грішнику, що кається. У тексті розглянутого канону індивід, котрий кається, просить у Св. Трійці «слези розчулення», долучаючи це прохання до фрагменту славослів'я кінця першої пісні Понеділка (Критський, 2010). У такому разі Бог і грішник водночас є і дарувателями один одному покаянних сліз, і одержувачами цього дару.

Грішник, котрий кається, як суб'єкт дарування водночас є суб'єктом, який очікує від божественного адресата акту прийняття адресованого йому дару. Ситуація очікування супроводжується надзвичайним емоційним напруженням, що підкреслює стурбованість екзистенції як духовної форми існування особистості. Екзистенційна заклопотаність виражається в тексті за допомогою звернених до Бога прохань: «мне руку прости», «очисти мя», «не призриши мене», «виждь мое смирение, виждь и скорбь мою»

(Критський, 2010) та ін. Ці заклики висловлюють надію грішника на відгук Бога щодо жертовного дару покаяння, яке оцінюється як гідне приношення. Художня мова тексту надає переживанню цієї надії форми спраги жаданого (бути почутим, отримати прощення й очищення від пороків від Бога та стати духовно оновленим). Життєвий процес потрактовується християнством як діалог між Богом і людиною, що концентрується навколо проблеми гідної облаштованості індивіда не тільки в нинішньому його бутті, але й у майбутній долі. Заклопотаність життєвим процесом у його гідній якості набула чіткої об'єктивації в розглянутому молитовному каноні.

Висновки. Інтерпретація покаянної молитви в дискурсі «філософії життя» дозволяє розглядати її як специфічну культурну формацію, у якій об'єктивувалася глибока стурбованість індивіда втратою власної ідентичності перед Богом й есхатологічної перспективи. У змісті молитви проєктується гостре переживання індивідом гріха як тяжкої духовної травми. Усвідомлення травмуючого значення гріха свідчить про автора як про травмованого суб'єкта, об'єктивує травму в тексті покаянного канону.

У системі покаянного канону гріх як тяжка духовна травма є сенсоутворювальним ядром, навколо якого концентрується аксіологічна шкала християнської культури. Її основу становлять бінарні опозиції гріха / праведності, бінарні антропологічні носії (грішник / праведник), духовне падіння / порятунк, осквернення / очищення). Семіотизація цінностей та екзистенціалів, які містяться в тексті, здійснюється поетичною формою мови, насиченої різноманітними образами, метафорами, риторизмом, у яких виражена експресія в її граничній напруженості й гостроті. Таким чином текст засвідчує органічну єдність екзистенціалів, цінностей і знакових засобів їх вираження. Водночас екзистенціали, цінності й знаки слід осмислювати не тільки у внутрішньотекстовому контексті як його складові ланки, але й у контексті паратекстуальності, згідно з яким вони представляються позатекстовими конструктами формування тексту покаянного канону. У такому аспекті інтерпретації молитовний текст канону слід розглядати як складний процес семіотичної творчості, що долучає до простору тексту цінності й екзистенціали, які базуються на життєвому досвіді людей.

Започаткована інтерпретація Великого покаянного канону Андрія Критського в дискурсі «філософії життя», з базуванням на екзистенційних, аксіологічних і семіотичних методів вивчення культури, демонструє високий рівень продуктивності цієї комбінаторики в герменевтичних практиках культурології та релігієзнавства.

Перспектива подальшого вивчення цієї теми вбачається в розширенні й поглибленні розпочатої герменевтичної практики за допомогою долучення методів культурологічного, філософсько-антропологічного й етичного аналізу текстів.

Список посилань

- Бернет, Р. (2014). Травмированный субъект. А. С. Детистова (Пер.). *(Пост) Феноменология. Новая феноменология во Франции и за ее пределами.* (с. 123–144). Москва: Академический проект; Гаудеамус.

- Великий покаянный канон преподобного Андрея Критского.* (2010). Киев: Издательство Киево-Печерской лавры.
- Дильтей, В. (1995). Категория жизни. А. П. Огурцов. (Пер.). *Вопросы философии*, 10, 129–143.
- Епископ Варнава (Беляев). (2009). *Основы искусства святости. Опыт изложения православной аскетики.* Москва — Нижний Новгород: Христианская библиотека.
- Лествица преподобного Иоанна, игумена горы Синайской. *Лествица.* (2007). (3-е изд.). Киев: Киево-Печерская Успенская Лавра.
- Ясельская, Л. (Ред.). (2006). Лука, архиепископ Симферопольский и Крымский. Да исправится молитва моя. *Проповеди архиепископа Луки. 1946–1948.* (с. 104–109). Симферополь.
- Лука, архиепископ Симферопольский и Крымский. (2007). О настойчивости молитвы. Святитель Лука, архиепископ Симферопольский и Крымский. *Избранные творения.* (с. 312–314). Москва: Сибирская Благовзвонница.
- Лука, архиепископ Симферопольский и Крымский. (2007). О рассеянности при молитве. *Святитель Лука, архиепископ Симферопольский и Крымский. Избранные творения.* (с. 368–373). Москва: Сибирская Благовзвонница.
- Панков, Г. Д. (2016). Раскаяние как акт трансцендирования в покаянном каноне Андрея Критского. *Соціально-гуманітарні вектори педагогіки вищої школи: Сьома міжнародна науково-практична конференція, 28 квітня 2016 р.* (с. 362–368). Харків: Мисьдрук, ХНТУСУГ імені П. Василенка.
- Панков, Г. Д. (2011). Ценность молитвы в учении крымского архиепископа Луки (В. Ф. Войно-Ясенецкого). *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія: Теорія культури і філософія науки,* 958-1, 85-90. Харків.
- Преподобного отца нашего Исаака Сирина слова о подвижничестве.* (2010). Москва: Лепта Книга.
- Сержантов, П. (2010). *Исихастская антропология. О временном и вечном.* Москва: Православный паломник.
- Хоружий, С. С. (2012). *Исследования по исихастской традиции.* (с. 4-57, 108-156). (Т. 1–2). Санкт-Петербург: Издательство Русской христианской гуманитарной академии.

References

- Burnett, R. (2014). Traumatized subject. A. S. Detistova (Transl.). *(Fasting) Phenomenology. A new phenomenology in France and beyond.* (pp. 123-144). Moscow: the Academic project; Gaudeamus. [in Russian].
- Great penitential canon of the Monk Andrew of Crete.* (2010). Kiev: Ed. The Kiev-Pechersk Lavra. [in Russian].
- Dilthey, W. (1995). Category of life. A. P. Ogurtsov (Transl.). *Questions of Philosophy*, 10, 129–143. [in Russian].
- Bishop Barnabas (Belyaev). (2009). *Fundamentals of the art of holiness. The experience of the presentation of Orthodox asceticism.* Moscow — Nizhny Novgorod: Christian Library. [in Russian].

- Ladder of the Monk John, hegumen of Mount Sinai. *Ladder*. (2007). (3rd ed.). Kiev: Kiev-Pechersky Assumption Monastery. [in Russian].
- Yaselskaya, L. (Ed.). (2006). *Luke, Archbishop of Simferopol and the Crimea. May my prayer be corrected. Sermons of Archbishop Luke. 1946–1948.* (pp. 104–109). Simferopol. [in Russian].
- Luke, Archbishop of Simferopol and the Crimean. (2007). *On the perseverance of prayer. St. Luke, Archbishop of Simferopol and the Crimea. Selected creations.* (pp. 312–314). Moscow: Siberian Blagozvonitsa. [in Russian].
- Luke, Archbishop of Simferopol and the Crimean. (2007). *About absent-mindedness in prayer. St. Luke, Archbishop of Simferopol and the Crimea. Selected works* (pp. 368–373). Moscow: Siberian Blagozvonitsa. [in Russian].
- Pankov, G.D. (2016). Repentance as an act of transcendence in the penitential canon of Andrew of Crete. *Social and humanity vectors of high school pedagogies: The 7th International scientific and practical conference, 28th of April, 2016.* (pp. 362–368). Kharkiv: Miskdruk, KhNTAUA named by P. Vasilenko. [in Russian].
- Pankov, G.D. (2011). The value of prayer in the teachings of the Crimean Archbishop Luke (V.F. Voino-Yasenetsky). *Bulletin of V. N. Karazin Kharkiv National University. Series: Theory of Culture and Philosophy of Science*, 958-1, 85–90. Kharkiv. [in Russian].
- Our Reverend Father Isaac the Syrian words about asceticism.* (2010). Moscow: Lepta Book. [in Russian].
- Serzhantov, P. (2010). *Hesychastic anthropology. On the temporary and eternal.* Moscow: Orthodox pilgrim. [in Russian].
- Khoruzhiy, S. S. (2012). *Studies on the hesychastic tradition.* (T. 1–2, pp. 4–57, 108–156). SPb.: Ed. Russian Christian gum. Academy. [in Russian].

UDC 27-274.2-277.2:130.2

G. D. Pankov, Doctor of Philosophical Science, Professor, Kharkiv State Academy of Culture, Kharkiv
georgepankov@rambler.ru

THE PRAYER FOR ABSOLUTION IN THE INTERPRETATION OF “PHILOSOPHY OF LIFE” AS A HERMENEUTIC PROJECT

The purpose of this article is to explore the hermeneutical possibilities of “philosophy of life” in the cultural understanding of a prayer.

Research methodology. The principles of the research is based on the cultural-logical approach, in the system of which existential, axiological and semiotic methods of analysis are combined in their organic support on the principles of comprehending the culture by W. Dilthey and his followers.

Results. Based on the interpretation of the Great Canon of Repentance by Saint Andrew of Crete, the hermeneutic potential of the “philosophy of life” is presented as a strategy for cultural studies of the texts of religious culture. The interpretation of the penitential prayers in the discourse of “philosophy of life” enables to consider it as a specific cultural formation, in which the deep concern of the individual in a loss of self-identity in front of the God’s face and

eschatological perspective is objectified. It is established that the content of the prayers is a projected acute experience of the individual's sin as a heavy spiritual trauma. Sin as a spiritual trauma looks like sensemaking core around which the axiological scale of Christian culture is concentrated. In this aspect, the interpretation of the prayer in the text of the Canon should be seen as a complex process of semiotic creativity.

The interpretation of the Great Canon of Repentance by Saint Andrew of Crete in the discourse of "philosophy of life", drawing on existential, axiological and semiotic methods for the culture study, demonstrates a high level of productivity of the combinatorics in the hermeneutic practices of cultural and religious studies.

Novelty. This is the first attempt of reflection on the prayer's culture in the discourse of "philosophy of life", relying on existential, axiological and semiotic methods of interpretation.

The practical significance. The results of this publication can be used in educational practice, in the formation of humanistic relationship to the religious texts as the heritage of spiritual culture with its existential and axiological content.

Keywords: *interpretation, hermeneutics, "philosophy of life", prayer, existential, values, meanings.*

Надійшла до редколегії 24.05.2017 р.